

ADANIJA ŠIBLI

SPOREDAN DETALJ

Prevela s arapskog
Dragana Đorđević

■ Laguna ■

Naslov originala

عدنية شبلي
تفصيل ثانوي

Copyright © 2017 by Adania Shibli

Translation copyright © 2024 za srpsko izdanje, LAGUNA

SPOREDAN DETALJ

1.

Sve je bilo nepomično sem fatamorgane. Ogromna pusta prostranstva smenjivala su se do neba i u tišini pod njim treperila, dok je jako popodneвно sunce gotovo izbrisalo obode bledožutih peščanih brežuljaka. Od brežuljaka su se razaznavale samo slabašne ivice što su besciljno vijugale šarolikim zavojima i skretanjima, ispresecane tananim senkama suve trnovite oskorušice i kamenja raštrkanog po njima. Osim toga, baš ničega nije bilo, samo ogromno pustinijsko prostranstvo Negeva, na koje se spustila avgustovska žega.

Jedini pokazatelj postojanja života u okolini bili su udaljeno zavijanje i buka koju su proizvodili vojnici, zakupljeni postavljanjem logora, što su dopirali do njega dok je sa svog položaja na jednom brežuljku dvogledom posmatrao prizor pred sobom. Iako su ga od bleštavog

svetla bolele oči, pogledom je pomno pratio uske peščane puteve i rovove. Sklonio je dvogled, obrisao s njega znoj, stavio ga u futrolu i po teškoj popodnevnoj žezi krenuo nazad u logor.

Kada su stigli ovamo, zatekli su dve barake i ostatke zida treće, polusrušene, jedino što je ostalo posle žestokog bombardovanja početkom rata. Pored baraka smešteni su komandni i glavni šator, a čitav prostor ispunjavali su zvuci pobijanja kočeva i šipki kako bi se postavila tri šatora u kojima će boraviti vojnici. Njegov zamenik, zastavnik, koji mu je požurio u susret kad ga je video, raportirao mu je da su iz tog dela uklonili sve ruševine i kamenje i da grupa vojnika trenutno popravlja rovove. Naredio je da završe sve pripreme pre nego što se spusti mrak, i tražio da prenese vodnicima, nekim desetarima i narednicima u vodu da odmah dođu u komandni šator na vanredni sastanak.

* * *

Svetlost popodnevnog sunca prodirala je kroz otvor šatora i padala na pesak otkrivajući brojne sitne neravnine od vojničkih stopala. Prvi je objašnjavao da će, dok su tu, uz demarkaciju južne granice sa Egiptom i sprečavanje infiltracije preko granice, pored svakodnevnog izviđanja oblasti kako bi je neposredno upoznali, njihov glavni zadatak biti pročešljavanje jugozapadnog

dela Negeva i čišćenje od preostalih Arapa, jer je vojno vazduhoplovstvo zabeležilo njihovo kretanje, kao i kretanje nekih infiltranata. Moguće je da će čitava operacija potrajati, ali biće tu stacionirani dok se u potpunosti ne uspostavi bezbednost u tom delu Negeva. Takođe, izvodiće svakodnevne vojne vežbe i manevre sa ostalim vojnicima kako bi uvežbali načine borbe u pustinjskim uslovima i na njih se privikli.

Prisutni su ga slušali prateći mu pokrete ruku iznad mape rasprostrte pred njima, na kojoj je položaj logora ličio na crnu, jedva vidljivu tačkicu unutar velikog sivog trougla. Pošto niko nije prokomentarisao rečeno, u šatoru je na nekoliko trenutaka zavladala tišina tokom koje je skrenuo pogled s mape na njihova smrknuta, oznojena lica, koja su se presijavala pod svetlošću što dopire iz otvora na šatoru. Nastavio je da govori upozoravajući ih da moraju biti strogi prema vojnicima, naročito onima koji su se nedavno priključili vodu, da moraju voditi računa o opremi i uniformi, te ako ikom išta zafali od opreme ili odeće, treba ga lično obavestiti. Takođe, treba da ih podsete na održavanje lične higijene i svakodnevno brijanje. Pre nego što ih je raspustio i završio sastanak, tražio je od vozača, jednog desetara i dva narednika da se sprema da pođu zajedno u prvo izviđanje teritorije.

Pre nego što su krenuli, svratio je u jednu od dve barake gde se smestio, i u ćošak sobe preneo svoje stvari,

koje je prethodno ostavio na gomili kod vrata. Potom je poneo metalni kanister, koji je bio među stvarima, i iz njega sipao vodu u lavor. Zatim je iz platnene torbe u obliku džaka izvadio peškir, natopio ga vodom iz lavora i s lica obrisao znoj. Isprao je peškir, skinuo košulju i obrisao se ispod pazuha. Ponovo je obukao tu košulju i, kada se zakopčao, dobro je oprao peškir i okačio ga na jedan od eksera u zidu. Izneo je lavor iz barake, prosuo prljavu vodu na pesak, vratio ga u ćošak pored svojih ostalih stvari i izašao.

Vozač je sedeo za volanom, a ostali, kojima je tražio da mu se priključe, stajali su pored vozila. Kada im se približio, ušli su pozadi, dok je on seo pored vozača koji se ispravio, pružio ruku ka ključu i upalio motor čije je glasno brundanje zagospodarilo čitavim prostorom.

Krenuli su na zapad probijajući se između bledožutih brežuljaka raštrkanih na sve strane, dok je za njima ostajao gusti oblak prašine, koji je u potpunosti zaklanjao čitav prizor što su za sobom ostavili. Išao je pravo u ove što su sedeli pozadi, zbog čega su morali da zatvore oči i usta. Raznoliki talasi prašine spustili bi se tek kad bi vozilo dobrano odmaklo, kada se više ne bi čuo zvuk motora. Tada se pesak vraćao i polako padao na brežuljke, ublažavajući dve paralelne brazde koje su za sobom ostavljali točkovi vozila.

Stigli su do granice s Egiptom, prema sporazumu o primirju, gde su pregledali liniju razgraničenja, ne

primetivši da je bilo ikakvih pokušaja neovlašćenog prelaska. Kako se sunce primicalo horizontu, kada su vrućina i prašina već uzele svoj danak, naredio je vozaču da ih vrati u logor. Tokom patrole nikoga nisu sreli, iako se u izveštajima navodilo da tu ima nekih kretanja.

U logor su stigli pred mrak, kada se nebesko plavetnilo na istoku skoro sasvim stopilo s tminom iz koje je stidljivo izvirivao slabašan odsjaj nekoliko zvezda. Pripreme u logoru još nisu bile privedene kraju, te je, čim je izašao iz vozila, saopštio da sve mora biti završeno pre večere. Vojnici su ubrzali, i senke su im se kretale žurno i s velikim žarom.

Otišao je u svoju baraku, gde se uvukao potpuni mrak. Zastao je usred prostorije na nekoliko trenutaka, pre nego što je širom otvorio vrata ne bi li ušlo malo svetlosti. Uzeo je već prosušen peškir, koji je visio na zidu, natopio ga s malo vode iz metalnog kanistera i počeo da briše znoj i prašinu s lica i ruku. Ponovo se sagnuo do svojih stvari i uzeo fenjer, podigao mu staklo, stavio ga na sto ne upalivši fitilj, i izašao iz barake. Iako je tek nekoliko minuta bio unutra, nebo je već bilo prepuno zvezda koje je mrak toliko obujmio da se činilo da se noć odjednom spustila. Za to vreme senke vojnika su tumarale, a glasovi im odzvanjali u mrkloj noći, u koju se ušunjala svetlost svetiljki što dopire kroz otvore i procepe na šatorima.

Pošao je u obilazak postrojenja u logoru, proveravajući rezultate radova, a posebno obnavljanje rovova i pripremu terena za vežbe. Činilo se da sve ide po planu, osim činjenice da je prošlo osam sati, kada se obično okupljaju da večeraju. Ipak nije mnogo prošlo i svi su se uputili u glavni šator da zauzmu mesto za dugačkim stolom.

Odmah nakon večere uputio se u svoju baraku, praćen svetlošću punog meseca i zvezda raštrkanih po tamnom svodu. Spremio se za spavanje, ugasio fitilj i ispružio na krevetu odgurnuvši prekrivač sa sebe, jer bilo je strahovito vruće. Uprkos tome, odmah je zaspao. Dan je bio dugačak i svima naporan: 9. avgust 1949. godine.

* * *

Probudio se jer mu je nešto mililo po levoj butini. U sobi je bio potpuni mrak i nesnosna vrućina kada je otvorio oči. Bio je gola voda. Nešto, tik ispod ruba gaća, čas bi krenulo naviše, čas bi se zaustavilo. Predeo je i dalje ispunjavala tišina koju su s vremena na vreme remetili tihi zvuci kretanja vojnika na straži, udari vetra u krovove šatora, zavijanje nekog psa u daljini i možda rika kamila.

Nekoliko trenutaka je nepomično ležao, pa se oprezno pridigao, ali stvor se ipak pomerio. Ukrutio se i zagledao nogu, ali mrkli mrak je i dalje krio stvaranje koje je hodalo po njemu, iako je razaznavao obrise

nameštaja, predmeta i klinove na koje su se oslanjale krovne daske kroz čije pukotine se probijala slabašna mesečeva svetlost. Odjednom je posegnuo ka stvoru, skinuo ga s butine i bacio daleko, pa je brže-bolje uzeo fenjer sa stola i upalio ga. Čim se fitilj rasplamsao, kružnim pokretima ga je pomerao između kreveta i stola. Ne spazivši ništa, sem lelujanja senki kamenčića rasutih po tlu, kružio je fenjerom iznad njih i zagledao ih, proverio krevet, pogledao ispod njega, pregledao ćoškove, prostor blizu vrata, torbu, sanduk sa opremom. Istražio je zidove, plafon, pa opet krevet i cipele. Potom je podigao odeću zakačenu o eksere u zidu, pa opet proverio ispod kreveta, a zatim je polako i pažljivo pregledao čitav pod i ćoškove, zidove i plafon, a na kraju i područje gde mu je senka skakutala premeštajući se s jedne na drugu stranu, bez ikakvog reda. Utom se umirio, a sa njim i svetlost i senke. Prineo je fenjer butini koja ga je blago pekla. Pod svetlošću je ugledao dve crvene tačkice. Izgleda da je stvorenje bilo brže od njega i da ga je ubolo pre nego što ga je smaknuo.

Ugasio je fenjer, stavio ga pored sanduka i vratio se u krevet, ali nije uspeo ponovo da zaspi. Ujed na butini ga je sve jače pekao, a do zore se osećao kao da mu naživo deru kožu.

Naposletku je ustao i otišao do ćoška gde je složio stvari, dok je svetlost jutarnjeg sunca prolazila kroz

otvore između dasaka iscrtavajući tačkastu šaru po njima. Napunio je metalni lavor vodom, umočio peškir, iscedio ga i obrisao lice, prsa, leđa i pazuhe. Obukao je košulju i pantalone koje je povukao do kolena da bi nakratko pogledao ubod na butini. Mesto oko dve pocrnele tačkice bilo je oteklo i bolno. Navukao je pantalone do kraja, upasao košulju, zakopčao kaiš i namestio ga kod znaka koji se ocrtavao na tkanini. Oprao je peškir, ponovo ga okačio o ekser, pogledom polako prešao preko zidova, plafona i poda, i izašao.

* * *

Tog jutra okončali su patroliranje kada se sunce primaklo zenitu, ne mogavši više da podnesu vrućinu, niti da sede u vozilu čiji su delovi bili užareni i pekli pri najmanjem dodiru. Pre podne, 10. avgusta 1949. godine.

Vojnici u logoru predali su se skućenoj hladovini šatora jer se na širokom prostoru pod direktnim suncem, gde je svako zrno peska upilo vrelinu sunčevih zraka, nije moglo boraviti. Njega pak nije žega naterala da ode pravo u baraku kad je izašao iz vozila, već žestoki grč koji ga je uhvatio tokom patrole, da čak nije svratio u komandni šator niti osmotrio situaciju u logoru.

Prljava voda od jutarnjeg pranja još je stajala u lavoru. Izneo ju je i prosuo na pesak. Potom je ponovo sipao čistu vodu iz kanistera. Skinuo je sa sebe sve, osim

gaća, i uzeo peškiri s eksera, navlažio ga vodom i obrisao telo. Počeo je od lica ka vratu, prsima i leđima, koliko je mogao da dohvati. Ponovo je isprao peškiri pre nego što je obrisao ruke i pazuh. Noge je poslednje čistio, izuzev mesta ujeda, koje je bilo još više crveno i otečeno. Budući da je detaljno oprao peškiri i opet ga okačio, uzeo je kutiju iz ugla prostorije sa ostalim stvarima, i doneo je do stola. Spustio ju je na sto, otvorio i uzeo sredstvo za dezinfekciju, kutijicu melema, malo vate i zavoj. Sipao je malo dezinficijensa na vatu i vrlo oprežno očistio mesto ujeda. Potom je naneo malo melema i previo mesto ujeda. Zatim je legao u krevet. Uхватili su ga jaki grčevi u leđima i ramenima.

* * *

Iako dragocena za otkrivanje i upoznavanje teritorije i njenih nepoznatih delova, ni poslepodnevna patrola nije otkrila infiltratore. Jednolične peščane dine, koje su ih okruživale sa svih strana, stajale su nepomično, ne otkrivajući nikakve druge tragove, sem točkova njihovog vozila.

Kako je dan odmicao i sve i dalje gorelo od vreline, vojnici u logoru su polako pratili hladovinu koja se nije zadržavala na jednom mestu, već se premeštala od šatora do šatora. Pri povratku je obišao grupu desetara, uprkos stravičnom grču koji ga je još od prepodneva držao.

Preneo im je informacije koje su obe patrole prikupile tog dana, pre nego što se raspitao kako su se privikli na ovdašnje uslove i vrućinu, posebno tokom izvođenja vežbi. Saslušavši njihove šturo odgovore, ponovo je objasnio zašto su ovde stacionirani, naglasivši da vežbe nisu ništa manje važne od učešća u ratnim zadacima van logora. Sama činjenica što su tu gde jesu i što istrajavaju, budući da su uključeni u ograničen broj vojnih operacija, govori o nameri da ta zona bude pod kontrolom, da se nova granica sa Egiptom potvrdi i osigura od infiltracija. Oni su prvi i jedini vod koji je stigao do najjužnije tačke otkako je objavljeno primirje, i na njima je apsolutna odgovornost za očuvanje bezbednosti.

Na putu do barake svratio je u komandni šator, gde su se posle popodnevne patrole odmarali njegov zamenik, narednici i vozač, te ih je obavestio o ponovnom izviđanju posle zalaska.

* * *

Tog i naredna dva dana išli su u patrolu, iako je mesto otkrivalo samo peščane oluje i oblake prašine koji kao da su ih jurili i s njima se poigrali. Ipak im puštinjske oluje nisu zaustavile akciju pretraživanja, niti im je mir golih brežuljaka poljuljao rešenost da na toj teritoriji pronadu preostale Arape, da uhapsu one koji su se infiltrirali i one koji su jurili da se sakriju među

dinama bežeći od buke motora. Povremeno bi ispred njih promakli tamni tanani obrisi što poskakuju među brežuljcima, ali čim bi vozilo zatutnjalo u tom pravcu i stiglo do njih, nikoga ne bi zatekli.

Jedino bi žega ili pomrčina uspevale da okončaju te potere, kada bi naredio vozaču da ih vozi u logor jer je vrelna postajala nesnosna ili se smrkavalo.

Noću bi vazduh bio manje zagušljiv, a temperatura podnošljivija, zbog čega bi živnuli i vojnici koji od svog dolaska uglavnom nisu napuštali logor, čak ni hladovinu šatora u kojoj su tražili zaklon nakon svakodnevnih vojnih vežbi. Od njihovog razgovora i smeha sve je odzvanjalo do deset sati, kada su odlazili u šatore na spavanje, dok bi se on uputio u svoju baraku.

Tamo je vladao mrkli mrak u koji bi se, s vremena na vreme, uvlačili zvuci nalik na mumlanje ili nekakav nerazgovetan žamor. S vremenom je naučio da razlikuje zvuke udara vetra o šatorska krila od koraka vojnika na straži i njihovog iznenadnog dozivanja, koje su narušavali udaljeni pucnjevi, lavež pasa i rika kamila.

* * *

Bio je znojav, s mukom je udisao zagušljiv vazduh dok je sedeo za stolom na kom je bilo rašireno nekoliko mapa. Do njega su dopirali udaljeni zvuci od kojih ga je još više bolela glava. Nije se skinuo, nije čak ni izuo

cipele natopljene znojem, što mu se od jutra skupljao među zarobljenim prstima. Blizu ponoći: 11. avgust 1949. godine.

Polako je povukao ruke ka ivici stola i ustao sa stolice, ali se obema rukama pridržao za nju, poduprevši čitavo klonulo telo pre nego što je duboko udahnuo. Otišao je do sanduka u uglu prostorije, nagnuo se, spustio ruke na kopče, otvorio ih i podigao poklopac. Desnom rukom je izvadio kutiju s mecima. Na trenutak je zastao pa se vratio do stola, spustio kutiju i drhtavim rukama punio redenik, dok mu je znoj kapao s maljavih delova slepoočnica i obraza. Kada je završio, dohvatio je pušku nadomak stola, stavio je na rame i izašao iz barake.

Iako mesec više nije bio pun, mrak nije bio toliko gust kao pre dve noći. Na trenutak je zastao kod kapije logora i sačekao da je stražari otvore, a zatim je krenuo na zapad, ka brežuljcima u mrklom mraku, u čiji se pejzaž brzo utopio.

* * *

Dugo je pešačio, sve vreme osećajući jake grčeve u stomaku i leđima. Koraci su mu postali nesigurni, gubio je ravnotežu kad god bi ga pesak ispod stopala iznenadio na nizbrdici ili na malom usponu. Bez obzira na to, nije se zaustavljao, nastavljao je dalje u mrak iz kojeg se, s

vremena na vreme, čulo udaljeno zavijanje, sve dok ga nije iznenadila strma nizbrdica niz koju se skotrljao.

Kada je pesak konačno prestao da ga vuče, pokušao je da ustane, ali osetio je žestok grč u nogama, koji ga je ponovo oborio na pesak. Polako je seo, duboko udahnuo da se umiri, ali i dalje ga je stezalo u grudima.

Nepomično je sedeo, pogleda prikovanog za prostranstvo koje se pred njim pružalo u mrklom mraku, dok je levom rukom preko pantalona opipavao mesto ujeda na butini. Srce mu je ludački tuklo, gušio se tokom pada, ali nakon izvesnog vremena, kad se lupanje srca smirilo, osvrnuo se oko sebe. Bio je sâm među brežuljcima. Pogledao je uvis ka zvezdama raštrkanim po nebu, sve do vrhova brežuljaka među kojima se mesec kretao ka tamnom obzoru na zapadu. Sklonio je ruku s butine i spustio je na pesak kako bi se podupreo i pokušao da ustane, ali odmah je izgubio ravnotežu i umalo pao, no brzo se ispravio, ustao i krenuo ka brežuljku ispred sebe. Počeo je da se uspinje, ali opet mu se smračilo pred očima kad je stigao na vrh. Tu, na vrhu, na trenutak je zastao i okrenuo se oko sebe gledajući u mračno prostranstvo koje ga je opkolilo, a do ušiju su mu ponovo dopirali isprekidani zvuci zavijanja, što su odzvanjali po brdima, tako da više nije mogao da odredi odakle stižu. Činilo mu se kao da su deo pomrčine koja se spustila na peščane dine što se pružaju sa svih strana. Krenuo je dalje.

* * *

Hodao je čitave noći, sve dok pomrčina nije počela da bleđi, a obrisi brežuljaka da se prikazuju u svitanju. Zavladala je hladnoća koja mu je probijala odeću i uvlačila se u telo, u kosti, te ga je obuzela jaka drhtavica od koje se tresao i ponovo nepravilno disao, zbog čega je morao da zastane. Pokušao je da diše polako, ali iznenada je zahroptao i podrignuo, što ga je nateralo da se sagne i povraća.

Kad je prošao nalet mučnine, drhtavim rukama je uzeo čuturu koja mu je visila na boku, sklonio poklopac, prineo je ustima i popio nekoliko gutljaja. Kada je ispljunuo vodu i malo se smirio, ponovo je, ali još glasnije, čuo zvuke iza onih brda. Kao da je svetlost svitanja neočekivano uklonila razdaljinu između njega i tih zvukova. Ponovo je počeo nepravilno da diše i da drhti dok je hitro prelazio pogledom preko pustih brežuljaka, koji su ga sa svih strana okruživali. Uputio se pravo ka tim zvucima koji su bivali sve glasniji, a srce mu je sve jače tuklo kako im se približavao, sve dok nije razaznao neke od njih. Za trenutak je zastao da bi, uprkos drhtavici koja ga je obuzela, nastavio ka tim glasovima, čiji su izvor bili niko drugi do vojnici iz njegovog voda. Trebalo mu je oko petnaest minuta da se vrati u logor iz kojeg je otišao satima ranije.